

Rapport

Datum: 18 juli 2006

Rapportnummer: 2006/247

Klacht

Verzoekster klaagt over de wijze waarop ambtenaren van het arrestatieteam van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond in de nacht van 21 augustus 2004 in Woerden tegen haar zoon zijn opgetreden. Zij klaagt er met name over dat het arrestatieteam:

op haar zoon heeft geschoten met zogenoemde bean-bag- dan wel stun-bag-munitie;

haar zoon vijfmaal met die munitie heeft beschoten en geraakt.

Voorts klaagt verzoekster er over dat de hoofdofficier van justitie te Utrecht toestemming heeft verleend deze munitie die nacht tegen haar zoon te gebruiken.

Beoordeling

Algemeen

A. De bean-bag dan wel stunbag

1. De bean-bag- dan wel stunbag-munitie betreft een stoffen zakje, afmetingen ongeveer 5x5 cm, gevuld met zeer fijne hagelkorreltjes. Dit zakje wordt afgeschoten met een vuurwapen, een shotgun kaliber 12. Anders dan bij een kogel dringt een bean-bag niet door in het lichaam. De uitwerking van een schot op het lichaam van een persoon is te vergelijken met de stoot van een professionele bokser. Hierna zullen beide benamingen voor de munitie worden gebruikt.

2. Naar aanleiding van een eerder gebruik in 1999 van deze munitie door een arrestatieteam (AT) van het regionale politiekorps Haaglanden, vermeldde de Nationale ombudsman in zijn jaarverslag 2000 onder meer:

"(...) voortgezet (werd) de in 1999 gestarte briefwisseling met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: BZK) over de zogeheten bean-bag, zijnde een stoffen zakje van ongeveer vijf bij vijf centimeter, gevuld met zeer fijne hagelkorreltjes. De bean-bag wordt afgeschoten met een wapen waarmee ook traangasgranaten kunnen worden afgeschoten.

Met een bean-bag kan een verdachte ter aanhouding tot staan worden gebracht zonder dat gevaar bestaat voor letale verwondingen, omdat anders dan een normale kogel de bean-bag niet doordringt in het lichaam.

In oktober 1999 hadden enkele dagbladen aandacht besteed aan een actie van een aanhoudingsteam van de regiopolitie Haaglanden, waarbij gebruik was gemaakt van nieuwe munitie of van een nieuw vuurwapen.

Omdat in de Bewapeningsregeling politie (...) limitatief is bepaald over welke bewapening de politie mag beschikken, had de Nationale ombudsman de Minister van BZK de volgende vragen voorgelegd over de nieuwe munitie en het nieuwe vuurwapen.

Is er bij genoemd politieoptreden gebruik gemaakt van een ander (vuur)wapen en/of andere munitie dan die staan beschreven in de Bewapeningsregeling?

Zo ja, wat voor een (vuur)wapen en/of munitie heeft dit betroffen?

Volgens welke procedure is tot het gebruik van het (vuur)wapen en/of munitie bij deze aanhouding gekomen? In dit verband verzoek ik u met name aan te geven of er, en op welke wijze toestemming is verkregen voor het gebruik van het (de) (vuur)wapen(s) en/of munitie.

Voorts verneem ik graag van u of er in algemene zin een regeling is over de inzet van het betreffende (vuur)wapen en/of de munitie.

Uit de brief van 16 december 1999 van de Minister van BZK aan de Nationale ombudsman was gebleken dat het arrestatieteam van de regiopolitie Haaglanden bij de aan de orde zijnde aanhouding (in het gebruik van de bean-bag geoefende) vuurwapendocenten van het arrestatieteam van de regiopolitie Rotterdam-Rijnmond had ingeschakeld. De bij de zaak betrokken officier van justitie had, in de veronderstelling dat de Minister van Justitie en van BZK toestemming hadden verleend voor het gebruik van de bean-bag in de politieregio Rotterdam-Rijnmond, toestemming verleend voor inzet van het arrestatieteam met, onder bepaalde voorwaarden, gebruikmaking van de bean-bag.

De minister deelde verder mee, dat de Bewapeningsregeling politie geen regeling bevat over de inzet van de bean-bag. Wel hebben de Minister van Justitie en van BZK ingevolge genoemde regeling de bevoegdheid om aan specifiek daartoe aangewezen personen andere, dan de in de Bewapeningsregeling politie genoemde, wapens toe te kennen, respectievelijk voor de beproeving van andere wapens toestemming te verlenen. Bij zijn brief had de minister gevoegd zijn schriftelijke antwoord op hem door de leden van de Tweede Kamer Van Heemst (PvdA) en Rabbae (GroenLinks) voorgelegde vragen over het gebruik van nieuwe munitie of van een nieuw vuurwapen bij de aan de orde zijnde aanhoudingsactie.

Uit deze antwoorden is gebleken dat geen sprake was van een door de Minister van BZK gefiatteerd experiment, maar dat de toenmalige korpschef van de regiopolitie Rotterdam-Rijnmond al in 1997 toestemming had verleend voor de aanschaf van een geweer van het kaliber 12 waarmee traangasgranaten en bean-bags kunnen worden afgevuurd. Daarna zijn ook de bean-bags aangeschaft.

De Minister was bij de aanschaf, noch bij de besluitvorming rond de inzet van de bean-bag betrokken geweest.

Verder deelde de Minister in zijn antwoord mee dat de beheerder van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond had aangegeven dat hij op grond van artikel 12 van de Bewapeningsregeling politie alsnog zou verzoeken het wapen met de bijbehorende munitie toe te kennen aan leden van het arrestatieteam van zijn korps. In afwachting van de beslissing van de Minister op dit verzoek, zou het arrestatieteam van de regiopolitie Rotterdam-Rijnmond het wapen niet meer inzetten. Ook deelde de Minister mee dat op zijn verzoek de Raad voor de Hoofdcommissarissen bezig was met een inventarisatie bij de politieregio's van de aanwezigheid dan wel het gebruik van andere wapens dan die welke zijn omschreven in de Bewapeningsregeling politie.

In reactie op de door de Minister van BZK verstrekte informatie deelde de Nationale ombudsman hem bij brief van 2 februari 2000 mee dat hij vooralsnog geen aanleiding zag voor het instellen van een onderzoek naar de gang van zaken met betrekking tot de aanschaf en het gebruik van de betreffende bewapening. De Nationale ombudsman uitte zijn bezorgdheid over het feit dat de korpschef van de regiopolitie Rotterdam-Rijnmond in 1997 buiten medeweten van de verantwoordelijke Ministers toestemming had gegeven voor de aanschaf van het betreffende wapen en later ook voor de aanschaf van de bean-bags.

Daarnaast uitte de Nationale ombudsman zijn verbazing over het feit dat een arrestatieteam van de politie bij de aanhouding van een verdachte daadwerkelijk gebruik heeft kunnen maken van het (niet toegekende) wapen en van de (eveneens niet toegekende) munitie.

Ten slotte verzocht de Nationale ombudsman de Minister hem op de hoogte te houden van de uitkomsten van de begonnen inventarisatie van de aanwezigheid dan wel het gebruik van andere wapens dan die welke zijn omschreven in de Bewapeningsregeling politie.

Bij brief van 8 augustus 2000 zond de Minister van BZK de Nationale ombudsman het nadere antwoord op de door het lid van de Tweede Kamer Rabbae gestelde vragen.

De Minister gaf daarin aan dat uit de inventarisatie van de Raad van Hoofdcommissarissen was gebleken dat op een enkele uitzondering na geen gebruik was gemaakt van afwijkende wapens of munitie. Twee korpsen hadden aangegeven dat voor trainingsdoeleinden gebruik werd gemaakt van andere munitie. Eén korps had aangegeven een geweer te gebruiken voor het verdoven van dieren.

De Minister merkte op geen reden te hebben voor het toestaan van gebruik van alternatieve munitie voor trainingsdoeleinden. Naar aanleiding van de discussie omtrent de bean-bag stelde de Minister zich op het standpunt dat het gebruik van wapens en munitie door de politie beperkt dient te blijven tot wat wettelijk geregeld is. De Minister zegde toe bij de korpsbeheerders te zullen aandringen op het staken van het gebruik van niet toegekende wapens en/of munitie."

3. De ministers van BZK en van Justitie gaven de beheerder van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond op 21 augustus 2001 voor de periode van één jaar toestemming tot het beproeven van de bean-bagmunitie en het daarbij behorende geweer. Deze periode ging in op 1 november 2001 en eindigde op 30 september 2002.

4. Op 1 september 2004 gaf de adviescommissie bewapening en uitrusting Politie, door tussenkomst van de Raad van Hoofdcommissarissen, de minister van BZK een positief advies over de uitbreiding van de bewapening van AT's met de bean-bag.

5. Bij brief van 12 januari 2005 berichtte de minister van BZK de Raad van Hoofdcommissarissen dat hij in samenspraak met de minister van Justitie het principebesluit had genomen de bean-bag in de voeren als standaard gewelddmiddel van AT's.

6. Op 24 maart 2006 werd middels een persbericht meegedeeld dat de AT's de beschikking zullen krijgen over de stun-bag. Op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Justitie heeft de ministerraad ermee ingestemd dat het ontwerpbesluit tot wijziging van de Ambtsinstructie voor advies aan de Raad van State wordt gezonden. Volgens het persbericht zal de stunbag in de tweede helft van 2006 daadwerkelijk worden ingevoerd bij de arrestatieteams.

B. Ten aanzien van de klachten

1. Op 22 augustus 2004 hield het AT van het regionale politiekorps Utrecht, geassisteerd door een lid van het AT van de regiopolitie Rotterdam-Rijnmond verzoeksters zoon Y aan. Hierbij maakte het AT gebruik van de bean-bag-munitie. Y raakte hierbij gewond.

2. Verzoeker werd kort na het politieoptreden onderzocht in het Utrechts Medisch Centrum. Over het letsel van Y staat in de medische verklaring onder meer vermeld:

"A. Uitwendig waargenomen letsel:

wond aan voorzijde borstkas (L) veroorzaakt door scherp voorwerp (bijv. mes)

op borstkasfoto hierbij passend een `kleine' klaplong

wond hand (L) en (R) veroorzaakt door scherp voorwerp

zwellung hals (L) met schaafwond veroorzaakt door stomp voorwerp (bijv. bean-bag)

Is er sprake van uitwendig bloedverlies?

gering (...)

B. Is er vermoeden van niet uitwendig waarneembaar letsel? Ja

is er vermoeden van inwendig bloedverlies? ja, bloeditstorting in de hals"

3. Op 14 december 2004 veroordeelde de rechtbank Utrecht Y ter zake van het opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid beroven en beroofd houden, bedreiging met zware mishandeling, mishandeling en bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht tot een gevangenisstraf. In haar vonnis overwoog de rechtbank onder meer:

"Verdachte heeft X, zijn toenmalige echtgenote, op 14 augustus 2004 mishandeld en bedreigd. Verdachte heeft een tafel tegen haar lichaam aangetrapt en heeft haar bij haar T-shirt vastgepakt. Daar komt nog bij dat verdachte hun trouwalbum verscheurde, een telefoon door de kamer gooide en tegen haar zei: 'Het is dat ik ervoor moet zitten, anders had ik je allang afgemaakt' en 'Als jouw vriend weer hier in huis komt, dan sloop ik jullie allebei'. Voorts heeft verdachte op 22 augustus 2004 X van haar vrijheid beroofd en beroofd gehouden door een dusdanig bedreigende sfeer te creëren, dat zij ervan werd weerhouden de woning waarin zij verbleef, te verlaten. Daartoe heeft verdachte het meubilair van die woning vernield, heeft hij haar onderbroek van haar lichaam gescheurd, heeft hij haar meermalen met een geschoeide voet tegen haar lichaam geschopt, heeft hij met een groot mes tegenover haar gestaan terwijl zij naakt op de keukenvloer zat en heeft hij meermalen (hoorbaar voor X) tegen anderen gezegd dat zij de woning niet mocht verlaten. Tijdens deze vrijheidsberoving, die meerdere uren heeft geduurd, heeft verdachte haar ook nog met de volgende woorden bedreigd: 'Je zult wel zien wat je kapot hebt gemaakt.'

Door zo te handelen heeft verdachte X. aan een psychisch en fysiek zeer bedreigende situatie blootgesteld, waardoor haar grote schrik, angst en onveiligheidsgevoelens zijn aangejaagd. Ook heeft hij een grove inbreuk gemaakt op haar lichamelijke integriteit. Hierbij komt dat verdachte zich geen rekenschap heeft gegeven van de gevolgen die zijn handelen voor X heeft gehad. Uit de ter terechtzitting overgelegde slachtofferverklaring is gebleken dat zij nog dagelijks de psychische gevolgen van het gebeuren ondervindt. Overigens worden dergelijke feiten in de maatschappij als schokkend ervaren en brengen zij maatschappelijke verontwaardiging teweeg.

(...)

- Als verzachtende omstandigheid heeft de rechtbank laten meewegen dat de persoonlijke omstandigheden waarin verdachte destijds verkeerde bepaald niet optimaal waren. Zo hadden verdachte en zijn (toenmalige) echtgenote besloten om tot een echtscheiding over te gaan, had verdachte zijn woning op vrijwillige basis ten behoeve van zijn (toenmalige) echtgenote en zijn kinderen verlaten en verliep de omgang met zijn (toenmalige) echtgenote moeizaam. Bovendien weegt de rechtbank mee dat verdachte bij zijn aanhouding gewond is geraakt, hoezeer hij die ook aan zijn eigen gedrag te wijten heeft."

4. De inzet van een AT wordt algemeen beschouwd als een zwaar gewelddadig middel. Dit heeft te maken met de wijze van optreden van AT's. Een AT treedt op als een operationele eenheid en maakt daarbij gebruik van specifieke aanhoudingstechnieken en -tactieken. Kenmerkend voor het optreden van AT's bij aanhoudingen buiten heterdaad is dat het optreden erop is gericht de aan te houden vuurwapengevaarlijk geachte persoon of personen geen gelegenheid te bieden van zijn/hun vuurwapen(s) gebruik te maken. De werkwijze van AT's is gebaseerd op snelheid van handelen en op het verrassingseffect. Zo worden woningen standaard betreden zonder toestemming van de bewoner, worden aangehouden personen meteen na hun aanhouding geboeid, en worden zij doorgaans geblinddoekt. De overrompelende werkwijze van een AT houdt daarom een ernstige inbreuk in op de grondrechten van de betrokken burger(s) zoals het huisrecht en de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Een AT beschikt ten behoeve van een adequate uitoefening van zijn taak over afwijkende bewapening, uitrusting en kleding. Voor de inzet van een AT is toestemming vereist van het openbaar ministerie (zie Achtergrond, onder E.).

5. Bij bespreking van verzoeksters klachten zal in de eerste plaats worden beoordeeld de toestemming van de hoofdofficier van justitie tot inzet van het wapen en de munitie.

I. De hoofdofficier van justitie te Utrecht.

Ten aanzien van de toestemming tot inzet van het wapen en de munitie.

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt er in dit verband over dat de hoofdofficier van justitie te Utrecht toestemming heeft verleend de bean-bagmunitie die nacht tegen haar zoon te gebruiken.

2. De minister van Justitie stelde zich op het standpunt dat de hoofdofficier van justitie, gegeven de ontstane situatie, in alle redelijkheid heeft kunnen beslissen tot het verlenen van toestemming voor het gebruik van de bean-bagmunitie. Hij deelde in zijn brief van 22 april 2005 onder meer mee:

"In de nacht van 21 op 22 augustus 2004 ontstond in Woerden een zeer bedreigende situatie omdat de zoon van mevrouw V. zijn polsen had proberen door te snijden met een mes, zijn echtgenote met dat mes bedreigde en haar tegen haar wil vasthield. In het huis was ook nog één van zijn kinderen aanwezig. Een poging om door middel van de inzet van een onderhandelaar van de politie de situatie te beëindigen en tot een vreedzaam einde te brengen, leidde niet tot het gewenste resultaat. De hoofdofficier van justitie van het arrondissementsparket te Utrecht werd telefonisch door de piketofficier van justitie over de situatie ter plekke geïnformeerd. De commandant van de aanhoudings- en ondersteuningseenheid (AT; N.o.) heeft vervolgens het Openbaar Ministerie verzocht in te stemmen met het gebruik van de bean-bagmunitie. Het was de hoofdofficier bekend dat de

bean-bagmunitie en het daarbij gebruikte wapen niet tot de officiële uitrusting van de politie behoren. Echter, gezien de ontstane situatie was de hoofdofficier van oordeel dat uit een oogpunt van subsidiariteit en proportionaliteit in redelijkheid geen bezwaar gemaakt kon worden tegen de inzet van voornoemd middel door de politie. De hoofdofficier heeft over de inzet van de betreffende munitie en het daarbij gebruikte wapen geen overleg gevoerd met mij."

De minister liet voorts weten dat de inzet van minder ingrijpende middelen geen resultaat had gehad en dat het enige andere alternatief het gebruik van het vuurwapen was, met alle levensbedreigende risico's voor de verdachte, diens slachtoffer(s) en de aanwezige politieambtenaren van dien. Hij berichtte dat het gebruik van het reguliere vuurwapen in dit geval zou zijn toegestaan, gelet op de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar. De hoofdofficier van justitie heeft dan ook toestemming gegeven voor de inzet van de bean-bagmunitie in het belang van verzoeksters zoon. De hoofdofficier had daarbij de intentie het letsel bij de verdachte en diens slachtoffer(s) zo beperkt mogelijk te houden en heeft door het verlenen van toestemming ernstiger letsel bij voornoemde betrokkenen mogelijk voorkomen. De overwegingen van proportionaliteit en subsidiariteit in aanmerking nemende kan het gebruik van het "mindere" niet onbehoorlijk worden geacht als ook het "meerdere" was toegestaan, aldus de minister. Hij achtte verzoeksters klacht niet gegrond.

Tevens deelde de minister van Justitie mee dat de minister van BZK naar aanleiding van deze inzet van het AT de korpsbeheerders van de regionale politiekorpsen en het KLPD een brief heeft gestuurd waarin hij onder meer heeft laten weten dat er tijdens de aan de orde zijnde aanhouding onrechtmatig gebruik is gemaakt van de zogenaamde bean-bagmunitie. Door middel van het sturen van deze brief aan de korpsbeheerders, wordt voorkomen dat officieren van justitie in de toekomst vaker zal worden verzocht in te stemmen met het gebruik van een gewelddoel dat (nog) niet is gelegitimeerd. Het College van procureurs-generaal heeft voornoemde brief ter kennisneming aan de hoofdofficieren van justitie van de arrondissementsparketten gestuurd.

3. Op vragen van de Nationale ombudsman deelde de minister van Justitie bij brief van 30 november 2005 onder meer mee:

"U (heeft) aangegeven dat u niet is gebleken dat naar aanleiding van het gebruik van de 'stun-bag' munitie (ofwel bean-bag munitie) in de nacht van 21 op 22 augustus 2004 te Woerden ten aanzien van verzoeksters zoon is besloten naar de betreffende gebeurtenis een Rijksrecherche onderzoek in te stellen. Indien van een dergelijk onderzoek is afgezien, verneemt u graag de reden daarvan.

De waarnemend hoofdofficier van justitie van het arrondissementsparket te Utrecht heeft het College van procureurs-generaal bericht dat naar aanleiding van het gebruik van de 'stun-bag' munitie door het arrestatieteam in de nacht van 21 augustus 2004 te Woerden

geen Rijksrecherche onderzoek heeft plaatsgevonden.

Hoewel de 'stun-bag' munitie wordt uitgeschoten door middel van een scheikundige ontploffing, kan ik deze beslissing volgen gelet op het feit dat in de Aanwijzing taken en inzet rijksrecherche (verder, de Aanwijzing) wordt omschreven met welke zaken de Rijksrecherche is of kan worden belast. Daarbij worden zaken omschreven die als typische rijksrecherchezaak kunnen worden aangemerkt. De Aanwijzing heeft als doel een richtlijn te geven voor de vraag wanneer de Rijksrecherche de instantie is om het onderzoek te verrichten. Als de geweldshantering door de opsporingsambtenaren volgens de Aanwijzing als een typische rijksrecherchezaak wordt aangemerkt, wil dat overigens niet zeggen dat het Openbaar Ministerie verplicht is een rijksrechercheonderzoek in te stellen. Dit zou een miskennis zijn van het uitgangspunt dat de noodzakelijk in acht te nemen zorgvuldigheid jegens de opsporingsambtenaren vergt dat op basis van de concrete feiten en omstandigheden van het geval moet worden beoordeeld of een rijksrechercheonderzoek noodzakelijk is.

Indien er sprake is van geweldshantering door opsporingsambtenaren zoals in het onderhavige geval worden in hoofdstuk 2 onder II van deze Aanwijzing categorieën onderscheiden van zaken die als typische rijksrecherchezaak kunnen worden aangemerkt. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen gevallen van vuurwapengebruik door opsporingsambtenaren met de dood of enig lichamelijk letsel tot gevolg (categorie a) en overige confrontaties met opsporingsambtenaren met de dood of zwaar lichamelijk letsel tot gevolg (categorie b). Uit de Aanwijzing blijkt derhalve dat bij vuurwapengebruik de ernst van het letsel niet van belang is voor de vraag of er sprake is van een typische rijksrecherchezaak. Indien er sprake is van een overige confrontatie met opsporingsambtenaren is pas sprake van een typische rijksrecherchezaak als die confrontatie (de dood of) zwaar lichamelijk letsel tot gevolg heeft gehad. Dit onderscheid bestaat volgens de toelichting op pagina 3 van de Aanwijzing omdat bij vuurwapengebruik het vaak min of meer toevallig is of dat gebruik licht of zwaar lichamelijk letsel oplevert.

De waarnemend hoofdofficier van justitie te Utrecht kwalificeert de confrontatie tussen het arrestatieteam en verzoeksters zoon in de nacht van 21 augustus 2004 te Woerden, ingevolge de Aanwijzing taken en inzet rijksrecherche als een 'overige confrontatie met opsporingsambtenaren'. Voorts heeft de waarnemend hoofdofficier bericht dat het letsel van verzoeksters zoon dat een gevolg was van het gebruik van de 'Stun-bag' munitie, niet als zwaar lichamelijk letsel kan worden aangemerkt. Dientengevolge kan volgens de waarnemend hoofdofficier van justitie niet worden gesproken van een typische rijksrecherchezaak.

In aanvulling hierop merk ik nog op dat in antwoord op vragen van het kamerlid Van Heemst van 21 oktober 1999 (Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, Aanhangsel, nummer 412) is aangegeven dat anders dan bij een gewone kogel een 'bean-bag' niet doordringt in het lichaam. De uitwerking van een schot op het lichaam van een persoon is

te vergelijken met de stoot van een professioneel bokser. Bij gebruik van de 'bean-bag' munitie is daarom vanwege de aard van de munitie geen sprake van toevalligheid of het letsel licht of zwaar lichamenlijk letsel oplevert zoals bij het gebruik van een regulier vuurwapen."

4. De Nationale ombudsman stelde de minister van Justitie op 23 december 2005 de volgende nadere vragen:

"1 Valt de zogenoemde 'stun-bag' onder de definitie van munitie van artikel 1 onder 4 van de Wet wapens en munitie?

2. Mij is ambtshalve bekend dat voor het afvuren van de betreffende 'stun-bag' gebruik wordt gemaakt van een kaliber 12 shotgun. In dat verband verzoek ik u mij te berichten of die shotgun valt onder de definitie van een vuurwapen van artikel 1 onder 3 van de Wet Wapens en munitie.

3. Gelet op de Aanwijzing taken en inzet rijksrecherche verzoek ik u mij te berichten of de betreffende zaak is voorgelegd aan de coördinatiecommissie Rijksrecherche. Indien dit het geval is geweest, verzoek ik u mij een kopie van het zaaksformulier te verstrekken. Indien dit niet het geval is geweest verneem ik daarvan graag de reden."

5. De minister van Justitie berichtte op 3 maart 2006 onder meer:

"1. De 'stunbag' munitie valt onder de definitie van artikel 1, onder 4, van de Wet wapens en munitie (Wwm).

2. De shot-gun is een vuurwapen in de zin van artikel 1, onder 3 van de Wwm.

3. De leiding van het arrondissementsparket Utrecht heeft aangegeven dat de zaak niet is gemeld bij de Coördinatiecommissie Rijksrecherche. Met de introductie van de bean-bag is een fundamenteel ander wapen geïntroduceerd waarvan de werking is te vergelijken met een stoot van een professioneel bokser. De met toestemming van de hoofdofficier van justitie te Utrecht ingezette munitie is van dien aard dat het niet willekeurig is of zwaar lichamenlijk letsel een gevolg is van de inzet. Dit vormde voor de hoofdofficier van justitie te Utrecht de reden de zaak niet als een typische rijksrecherchezaak aan te merken. Het gebruik was immers niet te vatten in één van beide categorieën die ik reeds uiteen zette in mijn brief van 30 november 2005.

Pas wanneer ten gevolge van de inzet van het wapen de dood of zwaar lichamenlijk letsel zou zijn opgetreden, zou sprake zijn van een typische rijksrecherchezaak (namelijk categorie-B)."

Beoordeling

6. Mede gelet op het vonnis van de rechtbank (zie hiervoor onder Algemeen B.3. en Achtergrond onder I.), staat vast dat verzoeksters zoon zich toen schuldig heeft gemaakt aan wederrechtelijke vrijheidsbeneming, bedreiging met zware mishandeling, mishandeling en bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht van zijn toenmalige echtgenote waarbij hij onder meer gebruik heeft gemaakt van een groot keukenmes. Voorts staat gelet op de verstrekte informatie vast dat de politie (vruchteloos) heeft getracht op een andere wijze de gijzelingsituatie te beëindigen.

De toestemming tot inzet van het AT

7. Op grond van artikel 8 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen kan een AT worden ingezet indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat een levensbedreigende omstandigheid tegen de politie of anderen dreigt (zie Achtergrond, onder D.). Voor inzet van een AT is in beginsel toestemming vereist van de hoofdofficier van justitie, en bij diens afwezigheid van de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie. Indien deze beiden niet aanwezig zijn, zijn er twee officieren van justitie eerste klasse door de hoofdofficier van justitie aangewezen om toestemming te verlenen (zie Achtergrond, onder E.).

8. De Nationale ombudsman is van oordeel dat, gelet op het feit dat verzoekers zoon zich toen schuldig maakte aan de hiervóór onder 6. omschreven strafbare feiten, sprake was van een situatie waarin redelijkerwijs kon worden aangenomen dat er levensbedreigend geweld tegen de politie of anderen dreigde. De Nationale ombudsman concludeert dat de hoofdofficier van justitie onder de genoemde omstandigheden juist heeft gehandeld door toestemming te geven voor de inzet van een AT.

De toestemming tot gebruik van de bean-bag

9. Het gebruik van (vuurwapen)geweld op personen betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. In artikel 8 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens is bepaald dat een inbreuk op ieders recht op respect voor zijn privé-leven - waaronder mede wordt verstaan zijn lichamelijke integriteit - moet zijn voorzien bij wet (zie Achtergrond, onder A.). Dit recht is eveneens neergelegd in artikel 11 van de Grondwet (zie Achtergrond, onder B.). Bij of krachtens de wet kunnen beperkingen op dit grondrecht worden gemaakt. Dit brengt onder meer mee dat politieambtenaren gerechtigd zijn de hun toegekende vuurwapens te gebruiken volgens de daartoe in de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar gestelde regels (verder: de Ambtsinstructie, zie Achtergrond, onder C.).

10. Het staat vast dat de bean-bag-munitie en het vuurwapen waarmee die munitie kan worden afgeschoten beide niet behoren tot de wettelijk toegestane bewapening van een AT (zie Achtergrond, onder F.). Ook staat vast dat de toestemming van de ministers van BZK en van Justitie tot beproeving van deze munitie en het wapen was geëindigd op

30 september 2002. Tevens wordt vastgesteld dat de minister van BZK zich op 8 augustus 2000 op het standpunt heeft gesteld dat het gebruik van wapens en munitie door de politie beperkt dient te blijven tot hetgeen wettelijk is geregeld en dat de minister toen heeft toegezegd bij de korpsbeheerders te zullen aandringen op het staken van het gebruik van niet toegekende wapens en/of munitie. Zoals hiervoor is aangegeven, heeft de minister van BZK inmiddels (doch nadat de onderhavige gedraging had plaatsgevonden) het principebesluit genomen de bean-bag in te voeren als standaard gewelddmiddel van AT's en een ontwerpbesluit tot wijziging van de betreffende regelgeving voor advies aan de Raad van State gezonden

11. Gelet op het voorgaande is de Nationale ombudsman met de minister van Justitie van oordeel dat het gebruik van de bean-bag-munitie en het daarbij behorende wapen strikt genomen onrechtmatig is geweest.

Echter, in dit geval was sprake van een situatie waarbij het gebruik van (toegewezen) vuurwapens met scherpe munitie tegen verzoeksters zoon wel was toegestaan. Zoals de rechtbank heeft vastgesteld, maakte verzoeksters zoon zich toen onder meer schuldig aan een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld, en dat, mede gelet op de wijze waarop verzoeksters zoon dat ten uitvoer bracht, een ernstige aantasting van de lichamelijke integriteit of de persoonlijke levenssfeer vormde (zie Achtergrond, onder J.). Voorts trachtte hij zich te onttrekken aan zijn aanhouding, althans werkte hij niet mee aan beëindiging van de situatie (zie Achtergrond, onder C.).

12. Het staat vast dat het gebruik tegen personen van (toegestane) vuurwapens met scherpe munitie een aanmerkelijk grotere kans op zwaar lichamenlijk letsel of op dodelijke verwonding meebrengt dan het gebruik van de bean-bagmunitie (zie hiervóór, onder Algemeen A.1.). Hoewel het gebruik van de bean-bag (nog) niet was toegestaan, kan de Nationale ombudsman in dit geval het gebruik ervan billijken. De gemaakte keuze leidde ertoe dat de vooraf in te schatten kans op ernstig of dodelijk letsel bij verzoeksters zoon aanzienlijk afnam. Door deze keuze in dit geval zo te maken, heeft de hoofdofficier van justitie met haar beslissing de bean-bag-munitie in te zetten het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam niet geschonden. Hierbij speelt mede een rol dat de bean-bag-munitie succesvol was beproefd in een pilot en het voornemen bestond deze munitie als standaard gewelddmiddel aan AT's toe te kennen.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

13. De Nationale ombudsman overweegt voorts het volgende. Gelet op de Aanwijzing taken en inzet rijksrecherche (zie Achtergrond, onder G.) had het in de rede gelegen de rijksrecherche te belasten met een onderzoek naar de gang van zaken rondom de inzet van de betreffende munitie. Er was immers sprake van een mogelijk gepleegd strafbaar feit (niet toegelaten vuurwapenbezit) door een functionaris in dienst van de overheid

(opsporingsambtenaar) waarbij, naar oordeel van de Nationale ombudsman, een onpartijdig onderzoek was geïndiceerd. Hierbij speelt mede een rol dat de minister van BZK zich in 2000 al op het standpunt had gesteld dat het gebruik van wapens en munitie door de politie beperkt dient te blijven tot hetgeen wettelijk is geregeld.

Voorts was hier sprake van het gebruik van een vuurwapen (zie Achtergrond, onder H.) dat enig lichamelijk letsel tot gevolg had, te weten een zwelling en een bloeduitstorting in de hals met een schaafwond veroorzaakt door een stomp voorwerp. Het is niet juist dat de rijksrecherche niet is ingeschakeld ten behoeve van een onderzoek naar de gang van zaken rond deze gebeurtenis, mede gelet op het verbod van de minister van BZK op het gebruik van deze munitie.

II. De politie

Ten aanzien van het (vijf maal) schieten met zogenoemde bean-bag dan wel stun-bag-munitie

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt er in dit verband over dat het AT op haar zoon heeft geschoten met zogenoemde bean-bagmunitie. Zij liet weten dat het gebruik van het wapen op 21 augustus 2004 onrechtmatig is geweest. Voorts klaagt zij er in dit verband over dat het AT vijf maal met die munitie op haar zoon heeft geschoten. Verzoekster liet ook weten dat haar zoon bij de inzet van dit wapen een klaplong en wonden in zijn nek en aan zijn arm had opgelopen. Ook was hierbij het gewricht van zijn pink gebroken. Verzoekster legde een röntgenopname van de rechterhand van haar zoon over, gemaakt in het AMC op 14 oktober 2004, waaruit blijkt dat een bot van die hand enige tijd voor die datum was gebroken.

Verzoekster stelt zich op het standpunt dat de politie buitensporig veel geweld tegen haar zoon heeft gebruikt. Omdat haar zoon radeloos en verward was, was het erbij roepen van professionele hulp of familie op zijn plaats geweest, aldus verzoekster.

2. De beheerder van het regionale politiekorps Utrecht liet de Nationale ombudsman bij brief van 9 juni 2005 onder meer weten:

"In uw brief stelt u een 6-tal vragen, waarop hierna inhoudelijk wordt ingegaan, te weten:

1. Op welk moment is toestemming tot de inzet van het wapen en de munitie verkregen?

In de nacht van 22 augustus 2004 is door het Arrestatieteam omstreeks 02.00 uur verzocht aan de hulpofficier van justitie G., inspecteur van politie Utrecht, om contact te zoeken met de piket officier van justitie (...) teneinde toestemming te vragen voor de inzet van de zogenoemde bean-bag dan wel stunbag munitie. In (telefonisch) overleg met de

hoofddofficier (...) is vervolgens deze toestemming verleend. Gezien de ontstane situatie in de woning (...) te Woerden, was de hoofddofficier van justitie de mening toegedaan dat de inzet van het gevraagde wapen uit een oogpunt van proportionaliteit en subsidiariteit een juiste keuze was.

De toestemming tot inzet van het Arrestatieteam is schriftelijk vastgelegd conform het Registratieformulier toestemming inzet Arrestatieteam

2. Had het arrestatieteam het wapen en de munitie al bij zich voordat er werd besloten het in te zetten?

Neen. Het gebruik/bezit van de bean-bag is uitsluitend toegewezen aan het arrestatieteam van de politie regio Rotterdam-Rijnmond. Daarbij is het zo, dat alleen speciaal voor dit wapen opgeleide leden van het arrestatieteam dit wapen mogen gebruiken tijdens een inzet. Nadat de toestemming via de piketofficier van justitie voor de inzet van de bean-bag was verkregen, werd op verzoek van de groepscommandant van het arrestatieteam Utrecht door de meldkamer van de politie Utrecht, de groepscommandant van het arrestatieteam Rotterdam-Rijnmond geïnformeerd. Vervolgens is er tussen beide groepscommandanten telefonisch contact geweest, waarbij is afgesproken dat een teamlid van het arrestatieteam Rotterdam Rijnmond het wapen in het onderkomen van het arrestatieteam Rotterdam Rijnmond zou ophalen, waarna het betreffende lid zich naar de locatie te Woerden zou begeven.

3. Waarom is vijfmaal op verzoeksters zoon geschoten?

In totaal is er viermaal op de verdachte geschoten met de bean-bag. De verdachte is daarbij ook viermaal geraakt. Het eerste schot trof de verdachte op de borst, maar hij werd daarbij niet handelingsonbekwaam. Hierop liep de verdachte terug naar de keuken en trok het slachtoffer over de grond naar achteren, naar een bijkeuken, waarop hij de deur dicht deed. Hierop liep ook het arrestatieteam naar deze deur toe en heeft deze geopend. Op dat moment zagen leden van het arrestatieteam dat de verdachte knielde op de grond en het slachtoffer liggend voor zich hield. Hierbij is de verdachte nog tweemaal beschoten, waarbij hij op de borst en de hand werd geraakt. De verdachte bleef na het 3e schot nog steeds in het bezit van een mes en dreigde het slachtoffer neer te steken. Verder was te horen dat de verdachte schreeuwde: 'Schiet me dan kapot' of woorden van gelijke strekking. Hierop is een 4e schot gelost, welke de verdachte in de nek trof, waarop hij even het bewustzijn verloor. In die tijd heeft het arrestatieteam de verdachte aangehouden en geboeid.

Tussen het 3e en het 4e schot met de bean-bag, is er een storing opgetreden bij de shotgun waarmee deze bean-bag wordt afgevuurd. Het lid van het arrestatieteam Utrecht die op dat moment stond naast de collega van het arrestatieteam Rotterdam Rijnmond, die de shotgun bediende, heeft daarop zijn dienstwapen getrokken en op de verdachte gericht,

Op dat moment was de storing aan de shotgun verholpen en werd het 4e schot met de bean-bag afgegeven. Met bovengenoemd resultaat. (...)

4. Is verzoeksters zoon na het gebeurde medisch verzorgd?

Op verzoek van het arrestatieteam is omstreeks 02.00 uur een ambulance ter plaatse gekomen, gezien de mogelijke dreiging dat er slachtoffer(s) zouden vallen, gezien de aard van het incident.

Direct na de aanhouding in de woning hebben 2 leden van het ambulanceteam de verdachte ter plekke onderzocht.

Eveneens direct na de aanhouding is er een tweede ambulance ter plaatse gekomen. Het bleek dat het slachtoffer ook medische zorg nodig had, waarop zij met de 1e ambulance is afgevoerd, waarna omstreeks 04.15 uur de verdachte zelf met de 2e ambulance is vervoerd naar het Universitair Medisch Centrum te Utrecht, ±20 minuten na de aanhouding (...)

5. Bood de zogenoemde 'gestoordenprocedure' van het arrestatieteam geen uitkomst en waarom niet?

De gestoordenprocedure is in principe geschikt voor personen, die agressief en/of niet voor rede vatbaar zijn en zich hoogstwaarschijnlijk tegen een aanhouding gaan verzetten. Het betrof hier echter een situatie, waarbij er zich in de directe nabijheid van de verdachte een slachtoffer bevond. Men kon in dit geval dus spreken van een soort 'gijzelingssituatie'. De kans dat de verdachte op het moment van de inzet van de gestoordenprocedure om zich heen zou gaan steken (richting het slachtoffer, dan wel zichzelf) was op dat moment te groot en naar inschatting van de groepscommandant van het arrestatieteam was de gestoordenprocedure in deze situatie dan ook niet geschikt.

6. Is er nog een ander optreden van de politie dan wel het AT aan de inzet van de munitie voorafgegaan? (...)

In eerste aanleg is de Algemene Politie Dienst, door het personeel van de Meldkamer, ter plaatse gestuurd. Zij hebben getracht de verdachte te overreden het slachtoffer vrij te laten en zich vrijwillig over te geven aan de politie. Verdachte is daarop niet in gegaan. Hierop heeft zich ook een hondengeleider met politiehond van de regio Utrecht, ter plaatse gemeld. Aangezien de verdachte behoorlijk agressief was en bewapend met een mes, is door de hondengeleider aangegeven dat het risico dat de verdachte het mes jegens zichzelf, het slachtoffer of de hond zou gebruiken, te groot was. Vervolgens is, op verzoek van de groepscommandant van het arrestatieteam, door tussenkomst van de Meldkamer, een professionele politieonderhandelaar ter plaatse gekomen. Verdachte liet zich echter op geen enkele wijze overreden om het slachtoffer te laten gaan en zich vrijwillig over te geven aan de politie.

Bovengenoemde eenheden kwamen niet tot een oplossing van de situatie, waarop is besloten om met het arrestatieteam de verdachte aan te houden.

Het gebruik van pepperspray was, gezien de situatie en de afstand die het arrestatieteam naar de verdachte toe moesten afleggen, op dat moment ook geen optie.

Bij het eventuele gebruik hiervan zou de verdachte wild om zich heen kunnen gaan steken. Verder is bekend dat sommige personen in soortgelijke situaties bij het gebruik van pepperspray, niet reageren. De groepscommandant arrestatieteam heeft op dat moment besloten om het geweldsmiddel pepperspray niet in te zetten. Dat zou een te groot risico opleveren.

Uiteindelijk is besloten om de verdachte handelingsonbekwaam te maken, door het inzetten van de bean-bag."

3. Bij haar reactie voegde de korpsbeheerder het proces-verbaal dat tegen verzoeksters zoon was opgemaakt ter zake van opzettelijke vrijheidsbeneming. In dat proces-verbaal staat bij de aanleiding tot het onderzoek onder meer vermeld:

"Tussen zondag 22 augustus 2004 te 00:45 uur en zondag 22 augustus 2004 te 03:51 uur vond, (...) te Woerden, een opzettelijke vrijheidsberoving plaats. Slachtoffer was de bewoonster van het pand, nader te noemen aangeefster N. Zij is tevens mishandeld waardoor zij over haar lichaam meerdere schaafwonden en kneuzingen opliep. De verdachte is de echtgenoot van aangeefster N., genaamd Y. Sinds ongeveer een jaar zijn er relationele problemen en is inmiddels een scheiding aangevraagd. Verdachte Y had sinds enkele weken de woning verlaten.

Door tussenkomst van een politieonderhandelaar van de politie regio Utrecht en de inzet van het arrestatieteam van de politie regio Utrecht kon een einde worden gemaakt aan de opzettelijke vrijheidsberoving en kon de verdachte, die met een vleesmes van ongeveer 40 cm lengte bewapend was, worden overmeesterd en aangehouden.

In de woning bleken diverse goederen, waaronder meubilair, vernield te zijn. Ik, verbalisant, zag dat onder meer een houten salontafel in stukken op de grond voor de bank in de woonkamer lag. De woonkamer, keuken en bijkeuken waren met bloed besmeurd. Dit bloed bleek later van de verdachte afkomstig te zijn, die zichzelf kennelijk met een mes had verwond..

Verdachte Y is na diens aanhouding per ambulance overgebracht naar het Universitair Medisch Centrum te Utrecht waar hij werd behandeld en opgenomen in verband met een, zeer vermoedelijk door hemzelf toegebrachte, steekwond aan zijn borst. De verdachte is later die dag overgebracht naar het Penitentiair Ziekenhuis te Scheveningen.

Aangeefster N. werd per ambulance overgebracht naar het (...) Ziekenhuis (...), waar zij na behandeling weer huiswaarts mocht keren.

(...)

Door de brigadier H. werd aan mij, verbalisant, verklaard dat hij gedurende de gehele tijd waarin de vrijheidsberoving plaats had gevonden, en waarbij hij met de verdachte heeft onderhandeld, meerdere malen aan verdachte Y heeft gevraagd of hij het slachtoffer, N., wilde later gaan vanaf de plek waar zij op de grond zat, in verband met medische verzorging en dat zij kleren zou kunnen aantrekken. Al deze keren werd dit door de verdachte geweigerd en mocht het slachtoffer niet bij hem weg. H. verklaarde mij verder dat door de regionaal politieonderhandelaar, die de gesprekken met de verdachte van hem had overgenomen, meerdere malen gedurende de resterende tijd van de vrijheidsberoving aan de verdachte gevraagd is of hij het slachtoffer zou willen laten gaan in verband met medische verzorging en het zich aan kunnen kleden. Dit werd ook door de verdachte geweigerd."

4. De korpsbeheerder verstrekke voorts het proces-verbaal dat leden van het AT van het optreden op 22 augustus 2005 hadden opgemaakt. In dit proces-verbaal staat onder meer vermeld:

"Bijzondere Omstandigheid:

Daar de verdachte een groot vleesmes bij zich droeg en de verdachte aangaf dat hij dit mes tegen personen en tegen zichzelf zou gebruiken, hebben wij verbalisanten, ons voorafgaande aan het binnentreden niet gelegitimeerd. Mede om deze reden werd het doel van het binnentreden vooraf ook niet medegedeeld.

Na ongeveer twee uur onderhandelen is in overleg met de politieonderhandelaar ter plaatse, nadat er geen redelijk uitzicht was op het feit dat de verdachte zich vrijwillig zou overgeven aan de politie, besloten over te gaan tot aanhouding van de verdachte.

Tijdens het binnentreden en de aanhouding werd luidkeels 'POLITIE' geroepen. Hierbij werd de verdachte met het dienstvuurwapen onder schot gehouden.

Omdat de verdachte Y zijn ex-vrouw beroofd had van haar vrijheid en haar onder dwang hield middels een vleesmes van ongeveer 40 cm, hebben wij gebruik gemaakt van de shotgun met beanbags. Voor het gebruik van deze shotgun met beanbags is tevens toestemming verleend (...).

De verdachte is na meerder malen aangeropen te zijn, waarop hij niet reageerde, een aantal malen beschoten met de bovengenoemde shotgun met beanbags. Ik, U14, zag na het eerste schot vanuit de shotgun, dat de verdachte naar zijn ex-vrouw liep, welke op dat moment op de grond lag. Ik zag dat de verdachte op dat moment een groot vleesmes in

zijn rechterhand had, en deze tussen zijn eigen lichaam en het lichaam van zijn ex-vrouw had.

Op dat moment zat de verdachte op zijn knieën en lag de vrouw voor hem op de grond. Ik, U14 hoorde de verdachte diverse malen tegen ons zeggen 'Schiet me maar kapot' Hierop zag ik, U14 dat enkele beanbags doel troffen en dat bij het laatste schot met de bean-bag de verdachte Y buiten bewustzijn raakte. Vervolgens ben ik, U14, naar de verdachte toegegaan en heb de handboeien aangelegd. Vanwege het feit dat de verdachte buiten bewustzijn was heb ik, U14 op dat moment besloten dat de verdachte met zijn handen op zijn buik geboeid werd.

Kort hierop kwam de verdachte weer bij bewustzijn en begon zich te verzetten tegen zijn aanhouding. Hierop werden de handen van de verdachte naar zijn rugzijde gebracht en werd de verdachte wederom geboeid."

Beoordeling

5. Ook hier is het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam van toepassing (zie hiervóór, onder I.9.).
 6. Vast staat dat in de gegeven situatie het AT gerechtigd was verzoeksters zoon door middel van een (toegestaan) vuurwapen uit te schakelen.
 7. In deze zaak doet zich derhalve een spanningsveld tussen praktijk en wetgeving voelen, nu ten aanzien van verzoeksters zoon een minder zwaar gewelddoel is ingezet dan was gerechtvaardigd maar dit middel niet wettelijk is geregeld.
 8. Gelet op hetgeen de Nationale ombudsman hiervóór over de toestemming tot de inzet van de bean-bag heeft geoordeeld, kon het AT redelijkerwijs overgaan tot het daadwerkelijke gebruik van de bean-bag-munitie tegen verzoeksters zoon. Hierbij speelt ook een rol dat de politie heeft getracht door middel van onderhandelingen met verzoeksters zoon de gebeurtenis te beëindigen en heeft overwogen met minder ingrijpende (gewelddoel)middelen de situatie te beëindigen. Pas toen die mogelijkheden niet bruikbaar bleken, is overgegaan tot de daadwerkelijke inzet van de bean-bag-munitie. Met inachtneming van het oordeel dat deze munitie en het bijbehorende wapen niet behoorden tot de voorgeschreven uitrusting van het AT, wordt evenwel geoordeeld dat de politie het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam niet heeft geschonden door onder de omstandigheden van het geval tot de inzet van de bean-bag-munitie over te gaan.
- De onderzochte gedraging is in zoverre behoorlijk.
9. Over het aantal afgevuurde schoten worden het volgende geoordeeld.

Het staat vast dat ten minste vier maal op verzoeksters zoon is geschoten, waarbij het voldoende aannemelijk is dat hij vier maal is getroffen. Ook staat vast dat verzoeksters zoon pas bij de vierde treffer korte tijd handelingsonbekwaam werd.

Gelet op de situatie waarbij dit optreden plaatsvond en de wijze waarop verzoeksters zoon reageerde op de treffers die hem niet uitschakelden (hij volhardde met het gijzelen van zijn toenmalige echtgenote) kon het AT in redelijkheid besluiten op hem te blijven schieten totdat hij was uitgeschakeld.

Hiermee heeft de politie niet in strijd gehandeld met het evenredigheidsvereiste dat inhoudt dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot het doel.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Utrecht, is niet gegrond.

De klacht over de onderzochte gedraging van de hoofdofficier van justitie te Utrecht, is niet gegrond.

De Nationale ombudsman heeft met instemming kennisgenomen van het bericht van de ministers van BZK en van Justitie dat het gebruik van de stunbag in de tweede helft van 2006 wettelijk zal zijn geregeld waardoor dit, samen met het bijbehorende vuurwapen, zal gaan behoren tot de uitrusting van de arrestatieteams.

Onderzoek

Op 16 november 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw V. te Woerden, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Utrecht en met een klacht over de hoofdofficier van justitie te Utrecht. Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht (de burgemeester van Utrecht), respectievelijk de minister van Justitie werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder en de minister van Justitie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Tijdens het onderzoek kregen de korpsbeheerder, de minister van Justitie en verzoekster de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren. Tevens werd de korpsbeheerder en de minister van Justitie een aantal specifieke vragen gesteld. Daarnaast werd de betrokken ambtenaren de gelegenheid

geboden om commentaar te geven op de klacht. Zij maakten van deze gelegenheid geen gebruik.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De korpsbeheerder en verzoekster deelden mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. De minister van Justitie gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Het verzoekschrift van verzoekster, ontvangen op 16 november 2004;

De medische gegevens met betrekking tot het letsel van verzoeksters zoon;

Het standpunt van de minister van Justitie van 22 april 2005;

Het standpunt van de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht van 9 juni 2005, met als bijlagen:

het proces-verbaal met betrekking tot de door verzoeker gepleegde strafbare feiten op 21 augustus 2004;

meldingsformulier geweldaanwending;

een toelichting van het gebruik van de bean-bag-munitie door het AT Utrecht;

een fotoserie van de binnenzijde van de woning waar de inzet plaatsvond;

Reactie van verzoekster, ontvangen op 5 juli 2005;

Nadere reactie van de minister van Justitie van 30 november 2005;

Nadere reactie van de minister van Justitie van 3 maart 2006.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

A. Europees verdrag voor de rechten van de mens (EVRM)

Artikel 8

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, van zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feite, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

B. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

C. Ambtsinstructie voor de politie, Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Artikel 7

"1. Het gebruik van een vuurwapen, niet zijnde een vuurwapen waarmee automatisch vuur of lange afstandsprecisievuur kan worden afgegeven, is slechts geoorloofd:

a. om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed vuurwapen bij zich heeft en dit tegen personen zal gebruiken;

b. om een persoon aan te houden die zich aan zijn aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken, en die wordt verdacht van of is veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf

1°. waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld, en

2°. dat een ernstige aantasting vormt van de lichamelijke integriteit of de persoonlijke levenssfeer, of

3°. dat door zijn gevolg bedreigend voor de samenleving is of kan zijn.

c. tot het beteugelen van oproerige bewegingen of andere ernstige wanordelijkheden, indien er sprake is van een opdracht van het bevoegd gezag en een optreden in gesloten verband onder leiding van een meerdere;

d. tot het beteugelen van militaire oproerige bewegingen, andere ernstige militaire wanordelijkheden of miterij indien de militair van de Koninklijke marechaussee in opdracht van de minister van Defensie dan wel de officier van justitie te Arnhem belast met militaire zaken in gesloten verband onder leiding van een meerdere optreedt.

2. Het gebruik van het vuurwapen in de gevallen, bedoeld in het eerste lid, onder a en b, is slechts geoorloofd tegen personen en vervoermiddelen waarin of waarop zich personen bevinden.

3. In de gevallen, bedoeld in het eerste lid, onder a en b, wordt van het vuurwapen geen gebruik gemaakt, indien de identiteit van de aan te houden persoon bekend is en redelijkerwijs mag worden aangenomen dat het uitstel van de aanhouding geen onaanvaardbaar te achten gevaar voor de rechtsorde met zich brengt.

4. Onder het plegen van een misdrijf, bedoeld in het eerste lid, onder b, worden mede begrepen de poging en de deelnemingsvormen, bedoeld in de artikelen 47 en 48 van het Wetboek van Strafrecht."

D. Besluit beheer regionale politiekorpsen

Artikel 8

"Het regionale politiekorps beschikt, zelfstandig of samen met een of meer andere regionale politiekorpsen, over een eenheid die uitsluitend tot taak heeft, indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat levensbedreigende omstandigheden tegen de politie of anderen dreigen, de volgende werkzaamheden uit te voeren:

a. het verrichten van planmatige aanhoudingen (...). "

E. Circulaire aanhoudings- en ondersteuningseenheden van 16 mei 2003

"2. Juridisch kader

In artikel 8, eerste lid, van het Besluit beheer regionale politiekorpsen is aangegeven dat de aanhoudings- en ondersteuningseenheid uitsluitend tot taak heeft op te treden indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat vuurwapengeweld tegen de politie of anderen dreigt. Naast deze taak bepaalt hetzelfde artikel welke werkzaamheden de eenheid ter uitvoering van zijn taak mag verrichten, zoals het aanhouden van een vuurwapengevaarlijke verdachte en het assisteren bij het bewaken en beveiligen van het transport van getuigen, verdachten en gedetineerden. Voor de uitoefening van deze werkzaamheden is een aanhoudings- en ondersteuningseenheid geoefend in het gebruik van bijzondere technieken en tactiek en kan deze worden uitgerust met bijzondere bewapening.

Bij inzet van deze eenheid zal, gelet op de situaties waarin wordt opgetreden en de wijze waarop, veelal sprake zijn van een ernstige inbreuk op grondrechten. De inzet mag dan ook worden beschouwd als het toepassen van een zwaar geweldmiddel, waarvoor toestemming van het bevoegd gezag nodig is (...). De officier van justitie zal toestemming moeten geven als het gaat om werkzaamheden die overwegend op het vlak van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde liggen. Hierbij kan worden gedacht aan de volgende in artikel 8, eerste lid, onder a, (...) van het Besluit beheer regionale politiekorpsen genoemde werkzaamheden: het verrichten van planmatige aanhoudingen (...).

3. Registratie toestemming inzet aanhoudings- en ondersteuningseenheid

Zoals hierboven al is aangegeven, dient de inzet van een aanhoudings- en ondersteuningseenheid te worden beschouwd als een zwaar geweldmiddel, dat veelal een ernstige inbreuk kan maken op grondrechten. De toestemming van de officier van justitie tot inzet van deze eenheid is derhalve een beslissing met een vergaand karakter. Teneinde controle op de correctheid van deze ambtshandeling te vergemakkelijken, is een adequate registratie noodzakelijk. Alhoewel ik het niet noodzakelijk acht een standaard registratieformulier voor te schrijven, komt het mij voor dat in een dergelijke registratie tenminste de volgende gegevens worden vastgelegd: Aanvragende politiekorps; Gegevens aanhoudings- en ondersteuningseenheid; Naam verdachte; Motivering verzoek (basis dreiging vuurwapengeweld); Omschrijving gebeurtenis (...); Naam politiefunctaris aan wie de toestemming wordt medegedeeld; Naam officier van justitie die toestemming heeft verleend (...); Afloop inzet aanhoudings- en ondersteuningseenheid; (...)

4. Verlenen van toestemming tot inzet van een aanhoudings- en ondersteuningseenheid

Nu de toestemming tot inzet van een aanhoudings- en ondersteuningseenheid een zwaarwegende beslissing is, die verstrekkende gevolgen kan hebben, dient in beginsel de hoofdofficier van justitie, onder wiens gezag het opsporingsonderzoek plaatsvindt, en bij diens afwezigheid de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie deze toestemming te verlenen.

Het kan uiteraard voorkomen dat zowel de hoofdofficier van justitie als diens vervanger niet aanwezig of beschikbaar zijn. Daarom zal iedere hoofdofficier van justitie op zijn parket maximaal twee officieren van justitie eerste klasse moeten aanwijzen, die eveneens toestemming kunnen verlenen. Maximaal twee, omdat de kring zo beperkt mogelijk dient te worden gehouden. Bij het aanwijzen van deze officieren van justitie zal rekening gehouden dienen te worden met hun taak en deskundigheid op het terrein waarop de aanhoudings- en ondersteuningseenheden opereren. Wie de toestemming heeft verleend, zal tot uitdrukking dienen te komen in de registratie die door het parket wordt gevoerd."

F. Bewapeningsregeling politie

Artikel 9

"De bewapening van de ambtenaar die behoort tot een aanhoudings- en ondersteuningseenheid, bestaat mede uit:

- a. lawaaigranaten van een door de Ministers goedgekeurd merk en type;
- b. een elektrische wapenstok van een door de Ministers goedgekeurd merk en type;
- c. CS-traangasgranaten en traangasverspreidende middelen van een door de Ministers goedgekeurd merk en type;
- d. het semi-automatisch vuurwapen, merk Heckler en Koch, type MP5A2, kaliber 9 millimeter maal 19 millimeter;
- e. het automatisch vuurwapen, merk Heckler en Koch, type MP5A3 en type MP5K, kaliber 9 millimeter maal 19 millimeter."

Artikel 12

"Onverminderd het bepaalde in de artikelen 2 tot en met 11 kunnen de Ministers aan door hen aangewezen ambtenaren andere dan de in deze regeling genoemde wapens toekennen."

Artikel 14, eerste lid

"Het pistool, het semi-automatisch vuurwapen, bedoeld in de artikelen 7 tot en met 9 en 11, en het automatisch vuurwapen, bedoeld in de artikelen 8 en 9, worden geladen met het munitiepatroon van het merk Dynamit Nobel A.G., type Action, model 3, kaliber 9 millimeter maal 19 millimeter."

Artikel 15

"De Ministers kunnen toestemming geven tot beproeving van andere wapens en munitie dan in de artikelen 2 tot en met 12 en 14 bedoeld. De Ministers bepalen de omstandigheden waaronder de beproeving wordt uitgevoerd."

G. Aanwijzing taken en inzet rijksrecherche

Deze aanwijzing bepaalt onder meer:

"Opsporing

1. Algemene uitgangspunten Rijksrecherche

Voor het inzetten van de Rijksrecherche gelden in beginsel drie algemene uitgangspunten.

Rijksrecherche-onderzoeken moeten zich richten op functionarissen in dienst van de overheid (incl. semi-overheid);

het moet bij rijksrecherche-onderzoeken gaan om een mogelijk gepleegd strafbaar feit dat, redelijkerwijs te verwachten, de integriteit van het functioneren van de overheid kan aantasten;

inzet van de Rijksrecherche is aan de orde indien naar de gedraging een onderzoek moet worden ingesteld dat niet alleen onpartijdig is, maar waarbij zelfs de schijn van partijdigheid moet worden vermeden.

Deze uitgangspunten (...) gelden cumulatief. Inzet van de Rijksrecherche kan dus in principe alleen aan de orde zijn indien aan alle drie de uitgangspunten is voldaan. Daarmee is niet gezegd dat de Rijksrecherche dan ook altijd zal worden ingezet. Steeds zal bezien worden of een andere opsporingsinstantie evengoed een (onpartijdig) onderzoek kan verrichten. In zoverre zijn het "slechts" basisvoorwaarden; als aan die voorwaarden is voldaan, is inzet van de Rijksrecherche mogelijk. Dat neemt niet weg dat er wel enkele gevallen zijn te benoemen die zonder meer als Rijksrecherchewaardig kunnen worden aangemerkt. Ook voor die - hierna te noemen - gevallen geldt dat de CCR per geval over de inzet van de Rijksrecherche zal beslissen.

2. Typische Rijksrecherche-zaken

I. Aan de functie te relateren verdenkingen van misdrijven waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten, gepleegd door:

opsporingsambtenaren,

functionarissen werkzaam bij het OM,

functionarissen werkzaam bij een met rechtspraak belaste instantie, en

politieke en bestuurlijke ambtsdragers.

Toelichting:

In deze gevallen is zonder meer de integriteit van de rechtspleging, behelzende de opsporing, de vervolging en de rechtspraak, alsmede de integriteit (van de kern) van het openbaar bestuur, in het geding. Dat komt niet alleen door de functie van de betreffende overheidsfunctionaris, maar ook door het verband tussen die functie en het (mogelijke) strafbare feit, alsmede de ernst van dat strafbare feit, namelijk een feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. Concreet kan worden gedacht aan corruptie bij de politie en het openbaar bestuur, het opmaken van een vals proces-verbaal, het verduisteren van in

beslag genomen goederen etc.

De beperking tot misdrijven waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten, brengt met zich mee dat een "kale" schending van het ambtsgeheim (art. 272 Sr) en een in functie gepleegde "eenvoudige" mishandeling (art. 300 Sr) geen "typische Rijksrecherche-zaken" zijn.

II.

a. Gevallen van vuurwapengebruik door opsporingsambtenaren met de dood of enig lichamelijk letsel tot gevolg.

b. Overige confrontaties met opsporingsambtenaren met de dood of zwaar lichamelijk letsel tot gevolg.

(...)

Toelichting:

In de onder a. genoemde gevallen is de Rijksrecherche met name aan zet omdat bij het onderzoek naar de wijze waarop de overheid uitvoering heeft gegeven aan het geweldsmonopolie, elke schijn van partijdigheid van het onderzoek moet worden voorkomen. Dat betekent ook dat hier geen beperking plaats vindt tot gevallen met zwaar lichamelijk letsel tot gevolg; elk letsel dat een rechtstreeks gevolg is van vuurwapengebruik door opsporingsambtenaren rechtvaardigt een Rijksrecherche-onderzoek, juist ook omdat het vaak min of meer toevallig is of het vuurwapengebruik licht of zwaarder lichamelijk letsel oplevert.

Bij de onder b. genoemde gevallen gaat het niet alleen om politiële toepassing van geweld anders dan d.m.v. een vuurwapen (zoals het gebruik van wapenstok, pepperspray en diensthond), maar ook om verkeersongevallen met dienstvoertuigen."

H. Wet wapens en munitie

Artikel 1, onder 3 en 4

"In deze wet wordt verstaan onder:

(...)

3°. vuurwapen: een voorwerp bestemd of geschikt om projectielen of stoffen door een loop af te schieten, waarvan de werking berust op het teweegbrengen van een scheikundige ontploffing of een andere scheikundige reactie;

4°. munitie: patronen en andere voorwerpen, bestemd of geschikt om een projectiel of een giftige, verstikkende, weerloosmakende, traanverwekkende of soortgelijke stof door middel van een vuurwapen af te schieten of te verspreiden, alsmede projectielen, bestemd om afgeschoten te worden door middel van een vuurwapen; "

I. Algemene wet bestuursrecht

Artikel 9:27, tweede lid

"Indien ten aanzien van de gedraging waarop het onderzoek van de ombudsman betrekking heeft door een rechterlijke instantie uitspraak is gedaan, neemt de ombudsman de rechtsgronden in acht waarop die uitspraak steunt of mede steunt."

J. Wetboek van strafrecht

Artikel 282, eerste lid

"Hij die opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid berooft of beroofd houdt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie."